مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

لیکوال: سراج الحق ببرک زی ځدران ۲۰۲۳/۱۲/۲۳

د ماشومانو انځورونه په ډله ییزو رسنیو کې مه خپروئ

سرپڑه:

په ټولنیزو شبکو او رسنیو کې د عکسونو شریکول په ډېرو کورنیو کې یو ورځنی عادي عمل ګرځیدلی دی. ډیرې مېندې پلرونه د ځانګړو شېبو انځورونه اکثراً خپلو خپلوانو او ملګرو ته ورلیږي. په ځینو کورنیو کې د اړیکو پراختیا اړتیا او ځان ښودنې له امله دا اړیکې د کورنۍ له حدودو وراخوا نوره پراخیږي او په زیاتیدونکي ډول د عامو خلکو پام یې ځانته رااړولې دی. ځینې مېندې پلرونه د خپل ورځنۍ ژوند شېبې په انځورونو کې د سمارټ یا ملفون له لارې خپروي. اکثراً دغه په زړه پورې شېبې په عمده توګه د دوی د زړونو ټوټې ګلالي ماشومان تشکیلوي. د ملفون کېمرې د کورنۍ او د ماشومانو نړۍ د ورځنۍ ژوند ملګري ګرځیدلې ده.

دا پوهیدو وړ خبره ده، چې مېندې پلرونه غواړي خپلې د خوښۍ شېبې له خلکو سره شریکې کړي، خو له بده مرغه انټرنیټ یا ډله ییزه رسنۍ د دې لپاره تر ټولو یو نامناسب ځای دی. د انځورونو پوسټ کول کولې شي تاسو ته او ستاسو ماشومانو ته ډېرې ناوړه غیر متوقعې پایلې ولري. په انټرنیټ کې پیدو فیل مجرمین اکثراً همدغه ساده او عادي ورځنۍ عکسونه غلا کوي او د ماشومانو انځورونه په جنسي ناوړه ویبپاڼو کې اچول کیږي او بیا خپروي. ښایي یوازې په یوه انځور کې د یوه ماشوم مسکا هم یو پیدوفیل رواني مجرم دې ناوړه عمل ته وهڅوي. له دې امله اجازه نشته، چې د ماشومانو معصوم مخونه په ډله ییزو رسنیو کې وښودل شي. د پیدوفیلو مجرمینو د فعالیت ساحه خورا لویه او پراخه ده. دوی تل د نویو عکسونو په لټه کې دي. دوی غلا شوي عکسونه د خپلو ناروغو چټلو موخو لپاره کاروي، چې اصلاً موږ یې تصور او فکر هم نه شو کولې. همدا عادي عکسونه د جنسي غریزوي مجرمینو او جنسي تیري کونکو ته دروازې ورخلاصوي. تاسو چې نن د خپل ماشوم خوږې صمیمي شېبې په انټرنیټ کې خپروي، خو ښایي سبا دا ډول ریکارډونه او عکسونه د تنکیو ځوانانو لپاره خورا شرمونکي، ذلیلونکي او سرټیټونکي هم وګرځي. تر ټولو عجیبه خبر دا ده، چې موږ او پلار د خپلو ماشومانو په اړه د احتمالي ځورونې لپاره پر نړیوال کچ روښانه نمونې او شېبې چمتو کوي. انټرنیټ هیڅ شي نه هیروي، هغه څه چې تاسو هلته خپروي، په کې پاتې کیږي. ولې ځینې مېندې پلرونه په ځای د دې چې د خپل فیسبوک په پروفایل باندې د خپل ځان یو انځور خپور کړي، هغه د خپلو ماشومانو انځورونه په کې خپروي. دا هم د والدینو یو غلط فکر او ناسم غرور پایله ده. والدین په زیاتیدونکي توګه غواړي، د خپلې کورنۍ د خوښۍ عکسونه له نورو سره انلاین شریک کړي. دوی دا حقیقت له پامه غورځوي، چې دغه انځورونه کیدلې شي، په اسانۍ سره غلطو مغرزو لاسونو ته ورولویږي.

پوښتنه دا ده، ایا موږ اجازه لرو، چې خپل ماشومان په ټولنیزو رسنیو کې نړۍ ته ورښکاره کړو.؟

ایا کله هم مېندې پلرونه د ماشومانو انځور د خپرولو د حق په اړه فکر کړي او یا څه شي باید په قانوني توګه په پام کې ونیول شي. له بده مرغه د ماشومانو د شخصیت حق د خپل انځور په اړه ډیرې وختونه له پامه غورځول کیږي. تر ټولو مهمه پوښتنه دا ده، چې ولې مېندې پلرونه د خپلو ماشومانو انځورونه په ډله ییزو رسنیو کې خپاره یا پوسټ نه کړي.؟

د پیدو فیلي جرمپوهنې له مخې د ماشومانو په وړاندې د جنسي تیري ښلا ښل ډولونه لکه د ماشومانو څخه ناوړه ګټه اخیستنه، د ماشومانو قاچاق، د ماشومانو سره فحشایي کړنې او د ماشومانو څخه د فحشا په حال کې فوټوګرافي شتون لري. په ځانګړي توګه والدین په ناپوهۍ کې او په غیر ارادي توګه له دې بدو خلکو او له دې ناوړو صحنو سره مرسته کوي. په واقعیت کې ډېرې والدین د دې ډول خطرونو څخه ناخبره ښکاري. یوازې جرمني کې په زرګونو

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

داسي پېښې ثبتې شوي دي، چې په مکرر ډول د پيډوفيلو مجرمينو له خوا سرغړوني ترسره شوي دي. په دې اړه پوليسو ته راپورونه ورکړل شوي دي. داسي قضيې تر پلټنې لاندې دي. دا پلټنې يوازې په لويديځ کې شوني دي، په دريمه نړۍ کې خو بيا هېڅوک د دې سرغړونو پوښتنه هم نه شي کولې. نن سبا په ډله ييزو رسنيو کې ډيرې پوه افغانان د خپلو او يا د پردېو ماشومانو انځورونه خپروي، دوی بايد په ډله ييزو رسنيو کې د انځورونو پوسټولو په خطرناکو عواقبو باندې وپوهيږي.

ډله ييزو رسنيو کې د ماشومانو انځورونو خپرولو زيانونه او ګواښونه

معمولاً دا د مېندو پلرونو مسوولیت دی، چې د خپلو ماشومانو لپاره خطرونه کم يا مخينوي يې وکړي. دا والدين په خپله دي، چې په ځانګړي توګه د ماشومانو عکسونو خپرولو له لپارې ماشومانو ته انلاين خطرونه ورپېښوي او زيانموي. کوم والدين چې د خپلو اولادونو عکسونه انټرنېټ ته پورته کوي، دوی خپلو شخصي اړتياوې پوره کولو لپاره د خپلو ماشومانو د عزت او مصوونيت سره لوبې کوي او په يوه لوړه بيه يې پورته کوي. ډيرې ماشومان په دې نه پوهيږي، چې په انټرنېټ کې د دوی شتون څه مانا لري. داسي انټرنيټي سايټونه هم شتون لري، چې په اتوماټيک ډول د انسټاګرام او فيسبوک اکاونټونو څخه عکسونه راکاپي کوي او انلاين نورو رسنيو ته ورليږل کيږي يا وړاندې کيږي. که څوک د خپل ماشوم انځور په واټساپ او يا د فيسبوکپاڼې په پروفايل کې لګوي، دا هم يو غير عقلاني او ناسم کار دی. ټولې خېرنې او پلټنې دا ښيي، چې اکثراً د ماشومانو په وړاندې جنسي تيري او تاوتريخوالي تر ډيره بريده د نړېوالو ټولنيز رسنيو په چاپېريال کې ترسره کيږي.

د هر انځور د خپرولو مخکې بايد ښه فکر وشئ، چې ايا دا انځور واقعاً په انټرنېټ کې د خپرولو وړ دی. ايا دا حتمي او اړينه ده، چې تاسو د خپل ماشوم مخ په کې هم ښکاره کړي.؟

د جرمني د براندنبورګ ايالت کې د پوليسو پوهنتون د پوليسو پوهنې انيستيټوټ کې د سايبري جرمپوهنې څانګه کې د همدې ساده او عادي عکسونو پوسټولو کې يوه بله لويه ستونزه هم وينې، هغه نه يوازې انځورونه بلکې د ماشومانو په اړه حساس مالومات شريکول دي، لکه د ماشوم کورنۍ په منظمه توګه چيرې ډوډۍ خوړلو يا رستورانت ته درومي، کوم ډول کورنۍ حيوانات په کور کې ساتي، کور يې څه رنګه ښکاري او د کور پته يې چيرته ده. پيډو فيل مجرمين او جنسي تيری کونکي کولې شي عکسونه د هغوي سره شريک شوي مالوماتو سره يو ځای پرتله کړي، کوم چې دوی په ټولنيزو شبکو او خواله رسنيو کې موندلي دي او خپله ناوړه ګټه ترينه اخلي. د بېلګې په توګه ماشوم چيرته اوسيږي او په کوم وړکتون او ښوونځي کې شامل دی، د دې مالوماتو ترلاسه کولو سره د مجرم لپاره دا ستونزمنه خبره نه ده، چې څنګه ماشوم ته ورنږدې شي. ځکه ښايي هغه د ماشوم عمر، نوم، جنسيت، ځېره، د ماشوم د لوبې ډولونه، شوق او ذوق هم وپېژني.

ولې مېندې پلرونه د ماشومانو انځورونه خپروي

په ټولنيزو رسنيو کې خلک ټول د لائيکونو، شيپرولو، فالووز، تبصرو او ملګرتياوو شمېرو لوړولو له لپارې انلاين پېژندنه غواړي يا په مجازي نړۍ کې ملګرتياو ته لټوي او ليوالتيا لري. خلک شيپر کولو او فالوکولو کې د ځان صفت، تصديقول او مهميت وينې. دا د دې لامل ګرځي، چې ځينې والدين خپل ماشوم انلاين په ټولنيزو رسنيو کې پردېو خلکو ته ورپېژني. د ماشومانو يو څو يادګاري انځورونه په فيسبوک، انسټاګرام، ټېک ټاک او نورو پاڼو کې شيپر کول، دوی فکر کوي، چې په دې کې خو هيڅ خبره نشته. تيروتنه له همدې ځايه پيليږي. ځکه چې عکسونه په غلطو لاسونو کې لويدلي شي. ماشومان هم لکه لويان د شخصي حريم يا محرميت حق لري. يو ځلې چې انځورونه په انټرنېټ کې خپاره شول، بيا د چا کنټرول پرې نشته. ډېرې والدين په منظم ډول د خپلو ماشومانو د ژوندانه انځورونه په ټولنيزو رسنيو کې له خلکو سره شريکوي.

ستونزه دا ده، چې يو ځلې عکس انلاين شو، تاسو نور نشي کنټرولوي، چې څه پېښيږي. په ځانګړي توګه د مېندو پلرونو انسټاګرام يا فيسبوکونو مخ هر چا ته خلاص وي يا هر څوک يې کتلې شي. ان پردې خلک هم کولې چې انځورونه وګوري. د ماشومانو انځورونه ډاونلوډ کيږي، ترميم کړي، ايډيټ کيږي او د ناوړه موخو لپاره کارول کيږي.

د ماشوم شخصيت حق بايد په ټولنيزو رسنيو کې محفوظ وساتل شي:

د ماشومانو عکسونو خپرول نه يوازې اخلاقي پوښتنه راوچتوي، بلکې يوه حقوقي قانوني پوښتنه هم ده. پرته له شکه ماشومان د شخصيت حقونو خاوندان دي. هر سړی د ځان په اړه د پرېکړې واک او اختيار لري، چې هغه څنګه خپل ځان خلکو ته په ميډيا کې پرېزنټېشن يا وړاندې کوي او د ځان په اړه څه ويل غواړي. هر څوک چې د ماشوم د خوښۍ او ارادې خلاف عکسونه او ويډيوګانې خپروي، دا په دې مانا ده، چې هغه د خپل شخصيت حقونه لکه د همدې ماشوم انځور په خېر تر پښو لاندې کوي. تر ټولو لومړی والدين د خپلو ماشومانو لپاره پرېکړه کوي، دوی بايد د خپلو ماشومانو حقونه او ګټې خوندي وساتي. مېندې پلرونه بايد په دې اړه فکر او پام وکړي، چې د عکسونو خپرول د ماشومانو په ژوندانه باندې څه اغېز درلودلې شي، هغه څه چې يو ځل په انټرنېټ کې خپاره شول، ورسته بيا نشي کنټروليدلې.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

کله چې ماشوم د يوې خپلواکې پرېکړې کولو توان وموند، مور او پلار بايد د ماشوم څخه د عکس پوسټ کولو د مخه اجازه وغواړي. دا د هر ماشوم عمر او انفرادي ودې پورې اړه لري. خو معمولاً دغه سن د 14 کلنۍ عمر کې اټکليږي. په ريښتيني مانا سره مور وينو، چې ډيرو مېندو پلرونو اکثراً د خپلو ماشومانو د شخصيت حقونو څخه سرغړوني کړې او په شخصي حريم باندې تيری کړې دی. ماشومان خپله اکثراً په دې اړه دقيق نظرونه لري، چې ځوک کولې شي د دوی کوم عکسونه وګوري، ماشومان غواړي چې خپله په پريکړو کې دخيل واوسي، خو ځينې والدين معمولاً حتی پوښتنه هم ترينه نه کوي.
خپل ماشومان په داسو پرېکړو کې شامل کړئ، د انځور له پوسټ کولو د مخه له ماشومانو وپوښتئ. له خپلو ماشومانو سره مرسته وکړئ، چې دا مالومه کړي، چې ايا دا انځور په ريښتيا سره د خلکو د لېدو وړ دی، ايا دا به ورسته ماشوم نارامه نه کړي. په هيڅ حالت کې شرمونکي، مسخره کونکی يا نيم بربنډ عکسونه شيېر نه کړئ، هغه څه چې په لومړی سر کې تاسو ته عادی، ښکلي، خندني، توکي، مسخره يا پارونکي بريښي، ښايي ورسته د تنکيو ځوانانو د سختو پښېماني لامل وګرځي، ځکه اکثره مېندې پلرونه وايي يا فکر کوي، چې دا خو يو خوږ ښکلي او د خندا وړ يو عادي عکس دی.
په لويديځ کې ماشومان کولې د خپل شخصيت حقونو سرغړوني په صورت کې په محکمه کې عارض شي او د خپل شخصي حريم بيرته اعاده کولو غوښتنه وکړي او د معافيت او جبران خساره غوښتنه هم کولې شي. مېندې پلرونه مکلف ګرځول کيږي او ډاډ ترلاسه کول کيږي، چې خپور شوي عکس له انټرنيټ بايد زر تر زره ليرې شي او د بيا خپرولو اجازه نه ورکول کيږي. والدين د خپلو ماشومانو انځورونو خپرولو سره دې ناوړه ويښپانو ته د کارولو حق ورمنتقلوي.
بله ستونزه دا ده، چې د عکسونو کاپي کولو حق يا کاپي رايټ د عکس يا ويډيو جوړونکي پورې اړه لري، دا هغه څه دي، چې والدين تل په پام کې نه نيسي. دوی فيسبوک، واټساپ، انسټګراګم، يوټيوب، سنيپچټ، ټيک ټاک او نورو ته هم د کارونې ټرون له مخې د کارولو حق ورکوي. هر ځوک بايد د راجسټر کولو په وخت کې د يادو ټولنيزو رسنيو له شرايطو سره موافق وواوسي. دا په دې مانا چې د فيسبوک شرکت کولې شي، دا انځورونه او ويډوګانې د نورو موخو لپاره وکاروي او په وړيا توګه د ښېلګې په ډول په ټوله نړۍ کې دريمګړی شرکت يا ډلې ته اجازه ورکړي، چې دوی هم د خپلو موخو لپاره وکاروي. حتی که د تاسو اکاونټ په فيسبوک کې حذف يا رنګ شوي هم وي، دا شوني ده، چې د تاسو عکسونه په فيسبوک او انسټګرام کې همداسي شتون ولري او ځرګند پاتې.
د ماشومانو د حقونو په اړه د ملګرو ملتونو د کنوانسيون له څلورو بنسټيزو اصولو څخه يو هم د ماشوم د حقونو حمايت يا د غوره ګټو د ساتنې حق دی. دا په دې مانا دی چې هر کله پرېکړه وشي، چې پرېکړه په ماشوم باندې اغېز کوي. د ماشوم د هوساينې خوندیتوب تر ټولو لومړيتوب لري. دا پرېکړې په کورنۍ او همدارنګه د دولت په کړنو باندې تطبيق کيږي. د ماشوم انځور په مجازي نړۍ کې خپرول د ماشوم په هوساينې باندې منفي اغېز کولې شي. مېندې او پلرونه بايد د خپل ماشوم د انځور انلاين کولو د مخه له ځانه وپوښتني: که زه دا انځور په ټولنيزو رسنيو کې شيېر کړم، د ماشوم لپاره به څه ګټه ولري.؟ ايا دا خپرول ماشوم ته ګټه رسوي يا يوازې زه مور يا پلار خپل ارتياوې پوره کول غواړو.؟ دا لا روښانه هم نه ده، چې په راتلوکي کې د موجوده زيرمه شويو انځورونو څخه رنګه کار اخيستل کيږي.
په هر صورت دا هم شوني ده، چې ماشومان د مور او پلار په پروفايل کې وښودل شي، ايا مېندې پلرونه په قانوني توګه اجازه لري.؟ د قانوني پوښتنو سربيره چې ايا ماشومان په ټولينزو رسنيو کې وښودل شي، دې موضوع په اړه بېل بېل اختلافي اخلاقي بحثونه هم شتون لري.

ټولنيزو رسنيو کې د ماشومانو انځورونو خپرولو پلوي او ضد دليلونه:
په دې کې شک نشته، چې ماشومان د ټولنې يوه برخه ده او د ټولنيزو رسنيو څخه په بشپړ ډول له منځه وړل کيدلې هم نشي. نن ورځ اکثره مېندې پلرونه د دې ارتيا احساسوي، ترڅو ټولې نړۍ ته وښي، چې د دوی ماشومان څومره ښکلي، ځيرک، نيکمرغه، خوښ ښکاري او ستري لاسته راوړنې لري.
په فيسبوکپاڼه، انسټاګرام، ټيک ټاک او نور رسنيزو پاڼو کې د ماشومانو عکسونه نه پوسټ کولو په اړه ډېر دليلونه شتون لري. له يوې خوا اوس فوټوالبوم د هغې زماني سره متفاوت ښکاري، تر هغې چې خپل عکسونه په ټولنيزو شبکو کې ټولې نړۍ ته وربښکاره کړل شي. تاسو نشئ کولې خپل انځورونه تعقيب کړي، چې عکسونه چا ته رسيدلي دي. په دې برخه کې تر ټولو لوی ګواښ دا دی، چې هر مور او پلار بايد د خپلو ماشومانو عکسونو پوسټ کولو کې پام وکړي، چې دا عکسونه ښايي ناولو غلطو لاسونو ته ورولويږي او ناروا ګټه ترينه اخيستل کيدلې شي. بل لوی ضد دليل د شرم خبره ده، هغه دا څه چې نن مور او پلار ته يو انځور ښکلي بريښي يا ښکاري، ممکن سبا ته دغه عکس د ماشوم د شرمنده ګۍ او خجالت لامل وګرځي. په ټولنيزو رسنيو کې د ماشومانو سايبري ځورونې او عکسونه دريم ستر مخالف لامل ګڼل کيږي.
د ماشومانو انځورونه په ټولنيزو رسنيو کې په ساده ګۍ او نا پوهې کې په سپکه توګه پوسټ نشي، مېندې پلرونه بايد د خپلو ماشومانو شخصي حقونه او شخصي حريم په پام کې ونيسي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

په ټولنيزو رسنيو کې يوازې ملګري او خپلوان فعال شتون نه لري، بلکې پيډوفيل مجرمين هم په ټولنيزو شبکو کې فعال دي. دغه مجرمين ډيرې وختونه د معصومو بېګناه ماشومانو عکسونه غلا کوي او دغه انځورونه د ماشومانو په جنسي اړيکو کې نورو ښکيلو مجرمينو ته ورليږي. کله چې والدين په ناخبرۍ کې او په غير ارادي ډول د ماشومانو انځورونه انټرنېټ ته پورته کوي. دا د پيډو فيلو مجرمينو لپاره د فلمونو د صحنو منځپانګې چمتو کوي. هر ځومره چې پيډو مجرمين د يوه ماشوم په اړه مالومات راټولوي، د دوی لپاره دغه له شرمه ډک ذليل جرم ترسره کول اسانه کيږي. له دې امله د ماشومانو انلاين انځورونه د ماشومانو لپاره خطرناکه پايلې درلودلې شي.
ډيرې مېندې او پلرونه د خپل ماشومانو د ورځنۍ ژوند عکسونه او ويډيوګانې په خوله رسنيو کې خپروي. ډيرې لويديځوال کارپوهان په دې هکله مشورې ورکوي، د خلکو عامه پوهاوي لوړوي، چې په ټولنيزو رسنيو کې د ماشومانو عکسونه او ويډيوګانې مه خپروئ. د ماشومانو انځورونه د ماشومانو لپاره خُبښت ډېر خطرناکه تمامېدلې شي.
کارپوهان په دې کلکه مشوره ورکوي، چې ټولنيزو رسنيو کې د ماشومانو عکسونه مه پوسټ کوي. مېندې پلرونه د خپل خان ښودلو، د نوم پيدا کولو، د خلکو پام خان ته رااړولو لپاره، د خان څرګندولو لپاره، د خان لپاره د نوم جوړولو، خان ته نمبرۍ جوړولو لپاره او بلاخره د شخصي ګټې ترلاسه کولو لپاره د خپلو ماشومانو انځورونه په ټولنيزو رسنيو او شبکو کې خپروي. دې ډول پلار ته يو ډيجيټلي نارځيست ناروغ شخصيت ويل کيږي. دغه ډول مېندې پلرونه په خلکو کې خان پيژندنه غواړي. دغه کار دوی د ظاهري بريا يا په کار کې د مسلکي بريالو لپاره کوي، خو وسمهال په خواشينۍ سره دا يوه عادي خبره ګرځيدلې ده.

ولې د ماشومانو عکسونه انټرنېټ ته پورته نشي:
ځکه ماشومان هم خپل يو شخصي حريم د محرميت حق لري. د ماشومانو د حقونو په اړه د ملګرو ملتونو د کنوانسيون 16 مه ماده کې راغلي: ماشومان د شخصي حريم يا د ځانګړي شخصي حريم حق لري. بنسټېز حقونه د خپل خان انځور او د خپل خان برخليک يا د خودارديت حق هم تضمينوي.
دا په دې مانا دي، چې مېندې پلرونه اجازه نه لري، د ماشوم رضايت پرته هيڅ شي نه شي پوسټ کولې. مېندې پلرونه دا بايد په پام کې ونيسي، چې ايا ماشوم د رسنيو اړين مهارتونه يا وړتياوې لري او د انټرنېټ د پراخو ابعادو اغېزې تصور کولې شي. ماشوم د ډېرو لويانو په څېر دا تصور نشي کولې.
نن په نړۍ کې پينځه نيم ميلياردە انټرنېټ کارووڼکي شتون لري. د يو ماشوم په توګه دا ستونزمنه خبره ده، چې ماشوم موافقه وکړي، خو مېندې او پلرونه بايد په دې پوه شي، چې د ماشوم د خان خودارادیت حق ورسته يعنې کله چې لوي شي، بيرته فعال يا ادعا کيدلې شي. په بله وينا ماشوم چې لوی شي، په خپلو والدينو باندې محکمه کې ان عارض کيدلې شي.
د ماشومانو عکسونه په غلطو لاسونو کې لويدلې شي. د بېلګې په توګه په انټرنيټ کې داسې خلک شتون لري، چې په ځانګړي ډول د ماشومانو عکسونه حتی د عادي ماشومانو انځورونه لټوي او د جنسي اړيکو لپاره يې په ناوړه توګه کاروي او انځورونه فوټوشاپ کوي، شکل يې بدلو او دا بيا بيرته انټرنېټ ته پورته کوي. دوی دا انځورونه د پيډوفيل خلکو سره شريکوي، دا هغه خلک دي، چې د ماشومانو سره د جنسي اړيکو ليوالتيا لري. په ډيره چټکۍ سره داسې پېښيدلې شي، چې په فيسبوکپاڼه کې د ماشوم د لوبې ډګر انځور يا د سنيپ شاټ خپور شوي انځور د ماشومانو د فحشا يا د پورن لوڅو فلمونو کې د ټوکو په توګه وکارول شي. د تاسو ماشوم انځور په سلګونو ځله له يوه نه بل ته ليږل کيدلې شي، که نور نه وي په زرګونو ځله او د تل لپاره په انټرنېټ کې خپرېږي. د ماشومانو انځورونه د موبينګ يا ځوروني لپاره په ناوړه توګه کارېدلې شي.
په انټرنيټ کې په ځانګړي ډول د ماشومانو ناسم، شرمونکي يا ريشخند عکسونه هم انلاين په مجازي نړۍ کې خپرېږي، چې دا تر ټولو ستونزمن کار دی. انټرنيټ په ماشومتوب کې او په تنکي ځوانانو کې دودېزه خطرونه زياتوي لکه موبينګ يا د يو چا قصدي عمدي ځورول. ماشومان کيدلې شي په اوږد مهاله کې د خپلو انلاين عکسونو خپرولو څخه له سترو روحي زيانونو او فشارونو سره مخ شي. دغه ډول قصدي ځوروني د انسان روح ژور په اعماقو کې روحآ سوزوي او تلپاتي روحي رواني ټپي نښانې په سړی کې پر ځای پرېږدي.
د ګلالیو ماشومانو ساتنه مور ټولو ته يوه مهمه اندېښنه ده. هيڅ ماشوم نشي کولې په يوازې توګه خان له تاوتريخوالي څخه وساتي. دا که په رېښتنيني ژوندانه کې يا که په ډيجيټل مجازي نړۍ کې وي، دا يوه ټولنيزه دنده ده، چې ټول بايد ورته په دقيقه توګه وګوري او ورته پام وکړي.
انځور زر زر په بېړه کې اخيستل کيږي، همداسې په بېړه کې په ټولنيزو رسنيو کې خپرېږي، ډيرې والدين خوښيږي، چې په ټولنيزو رسنيو کې د خپلو ماشومانو له خندا ډک عکسونه پوسټ کړي، هغه څه چې نن يې مور او پلار يې خوښوي، ممکن ورسته د ماشومانو لپاره واقعآ هغه له شرمه ډک يو انځور وي او ماشوم به ټل شرمنده سرټيټي اوسي او پرې به شرميږي. ورسره دا هم پېښيدلې شي، چې د معصومو ماشومانو شخصي انځورونه غلطو لاسونو ته ولويږي. انټرنيټ خو هيڅکله څه نه هيروي.
کله چې مور او پلار په هر حالت کې د خپلو ماشومانو عکسونه اخلي او دا ډول انځورونه په مجازي نړۍ کې خپروي، په دې کار سره د ماشوم شخصي حقونه تر پښو لاندې کوي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

ډېرې مېندې پلرونه په خپلو ماشومانو ویاړي او غواړي ملګرو او پېژندګلویانو ته دغه ځانګړي ښکلي شیبې وروښیي، ډیرې والدین په ندرت سره دا فکر کوي، چې دا ډول عکسونه به چیرته پای وموميِ. مېندې پلرونه باید لومړي فکر وکړي او بیا دې پوسټ کړي. چې یو ځلې یو عکس انلاین خپور شو، بیا نو کنټرول یې په چټکۍ سره له لاسه وځي. د یو ماشوم انځور سم اخیستل شوي نه وي، بیا له ملګرو سره شیېر کیږي، ډیرې ماشومان مخکې له دې چې دوه کلن شي، د ټولنیزو رسنیو په نړۍ کې شتون لري. مخکې له دې چې ماشوم د ځان په اړه خپله پرېکړه کړي وي.
د ملګرو ملتونو ماشومانو کنوانسیون د شپاړلسمې مادې پر بنسټ هر ماشوم د شخصي حریم حق لري، دا د هر ماشوم د ازادي لامل ګرځي، څو ماشوم د ځان په اړه په خپله پرېکړه وکړي، چې دوی په ډله ییزو رسنیو کې په عامه توګه، د ښکلګي په ډول په انټرنېټ کې د ځان په اړه څه او څومره ښکاره کوي. په انټرنیټ کې د انځورونو حد یا اندازه سمه نه ده تصریح شوي او ډیرو خلکو ته سمه روښانه نه ده، حتی که انځورونه له پروفایل یا بلاګ څخه حذف یا رنګ هم شي، عکسونه بیا هم په انټرنیټ کې خپریدو ته دوام ورکوي. نور کولې شي، کاپي کړي، ایډیټ کړي او بیا یې توزیع کړي، همدارنګه په انټرنېټ کې اعلان جوړونکو ته اجازه ورکوي، چې د تاسو شخصي مالومات راټول کړي او وکاروي. خو دا په دې مانا نه ده، چې څوک اجازه نه لري، د ماشوم عکس په ټولنیزو رسنیو کې پوسټ کړي. نه داسې نه ده، ماشومان زمور د تولنې یوه برخه ده او له همدې امله باید د ډیجیټل نړۍ په شمول زمور د ټولنې په ټولو برخو کې ماشومان ځرګند شتون ولري. ترټولو مهمه پوښتنه دا ده، چې ایا د ماشومانو عکسونه انلاین پوسټ کیدلې شي یا نه، بلکې څنګه دا پېښیدلې شي.؟

په انټرنېټ کې د ماشومانو عکسونو خپرولو ګواښونه:
څنګه مېندې پلرونه خپل ماشومان په انټرنیټ کې له ګواښ سره مخامخوي، کله چې مېندې پلرونه د ماشومانو عکسونه انلاین خپروي، دوی اکثراً نه پوهیږي، چې دوی څنګه ماشوم په خطر کې اچوي. تر ټولو هغه بدترین حالت دا دی، چې د چا د ماشومانو انځورونه د ماشومانو په پورن جنسي تیریو سایټونو کې خپاره شي او د پیډوفیلو رواني ناروغو کسانو لخوا ترینه ناوړه ګټه اخیستل کیږي.
ماشومان په انټرنیټ کې د ډېرو خطرونو سره مخ دي. کله چې د ماشومانو عکسونه انټرنیټ ته لاره وموميِ، بیا له ماشومانو عکسونو څخه ناوړه ګټه پورته کیدلې شي. په ټولیزه توګه پایلې عمري ویجاړونکي وي، خپله ګلالیو ماشومانو کوشنیانو ته دغه زیانونه نه جبران کیدونکي دي. د ټولنیزو رسنیو په پلټفورمونو کې لکه فیسبوکپاڼه، انسټاګرام، ټېک ټاک، یوټیوب، واټساپ، زېګنال او نورو ټولنیزو شبکو ته د ماشومانو انځورونه اپلوډ کول باید په خورا احتیاط سره چلند وشي. د تاسو ماشومانو انځورونه اکثراً پیډوفیلي ویبسایټونو ته چیرې چې د ماشومانو سره د جنسي تیري فاحشو شبکې دي، ورسیږي، په دغه سایټونو کې د معصومو ماشومانو عکسونه انلاین په ډېره ظالمانه او حیواني توګه غلط کارول کیږي. والدین څنګه باید په انټرنیټ کې د ماشومانو انځورونو سره چلند وکړي.

شیېرکول یا Sharenting څه شي دی.؟
شیرینټینګ توري دوي برخې لري Share شیېر یا شریکولو ته او parenting روزونکی ته ویل کیږي یا د والدینو لخوا شیېرکولو مانا لري، دغه کلمه د مېندو پلرونو لخوا په ټولنیزو شبکو کې د ماشومانو عکسونه او ویډیو کلیپونو عامه شیېرکولو ته اشاره کوي. د شیېرینټینګ لغات په مجازي نړۍ کې یو خورا پراخ ارخېزه توری پېژندل شوي دی. ځکه والدین په پیل کې د خپلو ماشومانو انلاین عکسونو پوسټ کولو په اړه هیڅ فکر نه کوي. په هرصورت مېندې پلرونه غواړي خپلو دوستانو ته وښیي، چې دوی د ماشومانو په اړه ډېر خوشاله دي. خو په خورا لوړه بیه د خپلو ماشومانو هوسایني خوندیتوب او راتلونکی له ستر ګواښ سره مخامخوي.

سایبري ځورول یا موبینګ Cybermobing څه شي دی.؟
د سایبري ځورونې مانا دا ده، چې خلک په انلاین بڼه کې ځورول کیږي. د ښکلګي په توګه سپکاول، توهینول، ګواښل، افشا کول او رسوا کولو ته ویل کیږي. په ماشومانو، ځوانانو او لویانو باندې سایبري بریدونه د بریښنلیکونو، ویبپاڼو، چیټونو، فورمونو یا ټولنیزو شبکو له لارې ترسره کیږي. انځورونه اکثراً په ډیجیټلي ډول ایډیټ کیږي، د فحاشو ویډیوګانو سره بیا میکس کیږي، کوم چې د انځور شوي سړي سپکاوي کوي یا هغه سپکوي او دا کولې شي لوی رواني زیانونو متضرو خلکو ته ورسوي. دا هم شوني ده، چې شرمونکي عکسونه یا ویډیوګاني قصداً په عامه توګه د قربانیانو د تمسخرو، خندني کولو او بدنامولو په موخه خپرېږي. د سایبري ځورونې خطر چې په ډیرو پېښو کې په ځان وژنه باندې پای ته رسیدلې دي.
مېندې پلرونه د خپل ځان لپاره شخصیت او د نوم پیدا کولو لپاره د خپلو ماشومانو انځورونه انټرنیټ ته ورپورته کوي.
په هیڅ حالت کې د ماشوم اړوند شخصي مالومات په انټرنټ کې خپاره نه کړي، لکه د ماشوم نوم، عمر، د اوسیدو ځای، د ښوونځي نوم او چیرته دغه عکس اخیستل شوي، داسې نور مالومات لکه د ماشومانو د خوښې شوق او ذوق لوبې، د ساعتیریو نومونه مه ورسره لیکئ. هیڅکله د خپلو ماشومانو او تنکیو ځوانانو عکسونه په شرمناکو، ناخوالو حالاتو کې مه اخلئ او هیڅکه هغه مه خپروئ، ماشومان او تنکي ځوانانو باید په غوره توګه له لیري څخه په عکسونو

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

کې د پېژندلو وړ نه وي يا په داسې ډول عکسونه واخيستل شي، چې د دوی مخونه سم ونه پېژندل شي، لکه لمرپېزه توری سترګی په سترګو کې درلودل.
ماشومان د شخصي حريم ساتنې يا د محرميت حق او د شخصي عزت حق، د خپل ځان په اړه د مالوماتو غوښتلو حق او د خپل عکس خپرولو يا نه خپرولو حق لري.

لنډيز:
ډيرې خلک په ډيره بې پروايي سره د خپلو ماشومانو عکسونه په ډله ييزو رسنيو کې پوست کوي. هغه مېندې پلرونه، کوم چې د خپلو ماشومانو عکسونه پوست کوي، بايد پوه شي، دا عکسونه کولې شي، ماشومان د ژنېټوب پر مهال سخت زيانمن کړي. ايا لويان خپله په ژړه کې، په خندا کې يا د ډوډۍ غوړلو پر مهال يوه ويده يا د ماشومانو په ځير انځورونه پوست کوي، يقينا چې نه. مېندې پلرونه بايد چې د خپلو معصومو ماشومانو او د نورو ماشومانو انځورونه خپاره نه کړي. په خپلو لاسونو د خپلو ماشومانو لپاره د سايبري ځورونو بنسټ مه ږدئ. د خپلو ماشومانو د شخصيت پر حقونو تيرئ مه کوي. دا حتمي نه ده، چې تاسو د خپلو ماشومانو د شخصيت حقونو څخه سرغړوني لپاره بايد شرمونکي يا له سپکاوي نه ډک انځورونه خپاره کړي، يو عادي انځور کفايت کوي. د ماشوم شخصيت ساتنې حقونو د والدينو لخوا د داسې عکسونو خپرول او پوست کول په بنسټېز ډول ان دلته په دې ازاده لويديځه نړۍ کې د منلو وړ نه دي. د ماشومانو انځورونو څخه ناوړه ګټې اخيستنې مخه ونيسئ. کله چې يو انځور په انټرنيټ کې انلاين خپور شو، بيا نه په قانوني توګه او نه په تخنيکي توګه د تاسو د بيرته راګرځولو واک او اختيار پرې شته. هرځومره چې په انټرنيټ کې ډير عکسونه شتون لري، د انځورونو څخه ناوړه ګټه اخيستنه اسانه کيږي. په شخصي ګروپونو کې د ماشومانو انځورنه يوازې د ميسنجر خدماتو له لارې لکه واټساپ يا سيګنال له لارې شريک کيدلې شي. هيڅا ته دا اجازه مه ورکوي، چې د تاسو د ماشومانو انځورونه په خپل پروفايل کې وکاروي، شيېر يا خپاره کړي.
مېندې پلرونه د ماشومانو انځورونه په څه ډول خپاره کړي. که څوک له دې خطرونو څخه ځان او خپل ماشومان خلاصول او ساتل غواړي، هغه دې په بشپړ ډول د خپل ماشوم او د بل ماشوم انلاين عکسونو خپرولو څخه ډډه وکړي. که تاسو بيا هم غواړي، د خپلو ماشومانو انځورونه په له ييزو رسنيو او پروفايلونو کې شريکوي، هغه عکسونه پوست يا شيېر کړي، چې مخونه يې د پېژندلو وړ نه وي. د بيلګې په توګه د شانه څخه، يوازې لاسونه يا پښې راښکاره شي، د ماشوم مخې په سمايلي انځور يا نښاني باندې پټ کړي.
تاسو کولې شي د ماشوم شا عکس واخلي، تاسو کولې شي، د ماشوم په مخ باندې د مسکا يو سمايلي انځور ولګوئ. د خپرولو مخکې ماشوم په کې شامل کړي، پوښتنه وکړئ، چې ايا هغه د عکس خپرولو سره موافق دی. د انځور سره شخصي مالومات مه خپروي، لکه د ماشوم نوم، ښوونځي يا د اوسيدلو ځای داسې نور جزيات.
هېڅکله په شرمناکو او ناارامه کونکو حالاتو کې د ماشوم عکسونه مه خپروئ. داسې فکر وکړی، چې تاسو به د خپل ځان يو عکس په داسې يو حالت کې انلاين شيېر يا خپور کړئ. تاسو بايد د خپلو تنکيو ځوانانو او ماشومانو سره مرسته وکړي، چې ايا واقعآ داسې يو انځور د عامو خلکو سره شريکول اړين دي. ايا ممکن ورسته تاسو ته نارامه کونکی وګرځي، ښايي په لومړی سر کې ښکلي، توکي، مسخره کونکي، پارونکي او جذاب وي، خو ورسته د ځوانانو لپاره پښېمانه کونکي ګرځيدلي شي. مخکې له دې چې تاسو يو انځور په ډله ييزو ر سنيو کې پوسټ کړئ، يو ځلي فکر پرې وکړئ. مور ټول د ظاهري يا مسلکي بريالو لپاره په ټولنه کې پېژندنه حاصلول غواړو يا شاباسۍ ته اړتيا لرو. دا خبره هم عادي ګرځيدلی، چې مور د لائيکونو، شيېر کولو، تبصرو او په ټولنيزو رسنيو کې ملګرتياوې له لپاره انلاين پېژندګلوي غواړو. دا د دې لامل ګرځي، چې ځينې لنډ فکره والدين خپل ماشومان انلاين ټولې نړۍ ته وړاندې کوي. اصولآ ماشومان د 13 کلنۍ عمر څخه پورته د ټولنيزو رسنيو په پلټفورمونو کې ځانته اکاونټ خلاصولې شي. تر دې مخکې ماشومان اجازه نه لري ځان ته اکاونټ خلاص کړي.
د فدرالي جرمني جنايي جرمونو مرکزي دفتر چې د ماشومانو د جنسي تيري سره د مبارزې مسوولیت هم په غاړه لري، خپلو هيوادوالو ته مشوره ورکوي او توصيه کوي، چې د ماشومانو عکسونه په انټرنيټ کې مه خپروئ. يو ځل چې عکسونه او ويډيويي کليپونه په انټرنيټ کې خپاره شوي، بيا نو دا شوني نه ده، چې کنټرول شي، هر څوک چې دغه عکسونه په خپلواک کې ولري، هغه چې څه پرې کوي، کولې شي، د عکسونو سره هر څه پېښېږي. دوی د نورو شيانو ترڅنګ د ناروا موخو لپاره هم کارول کيدلی شي. د ماشومانو عکسونه انلاين پوسټ کول تر هغې لا ډير خطرناک دي، چې ځومره خلک په اړه فکر کوي. پرته له دې چې د ماشومانو عمر په پام کې ونيول شي، ماشومان خپل شخصي حقونه لري او له همدې امله د خپل عکس واک، اختيار او حق لري. دا په دې مانا ده، چې اساسآ هر څوک کولې شي د ځان په اړه پرېکړه وکړي، چې ايا د هغه انځور په ډله ييزو رسنيو کې خپور شي يا نه. له همدې امله د 14 کلنۍ څخه مخکې له دې چې عکس يا ويډيو شيېر يا خپره شي، د اړوند ماشوم رضايت يا اجازه اړينه ده. د 14 کالو څخه کم عمره ماشومانو قانوني روزنکي يا والدين د دې مسوول دي، چې د ماشوم عکس خپور شي يا نه. د خپلو ماشومانو ساتنه او د ګوابنونو مخنيوي ځنګه وشي، تر ټولو غور لاره دا ده، چې د ماشومانو عکسونه او ويډيوګاني بايد انلاين په ډله ييزو رسنيو کې پوست نشي.

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ